

KÜLÖNLENYOMAT
SEPARATUM

KARSZT és BARLANG

1980. II.

HAZAI ESEMÉNYEK

FELTÁRÁS ÚJABB MÓDSZERREL
A BARADLA-ALSÓ-BARLANGBAN

TÁRSULATI ÉLET

MAGYAR KARSZT- ÉS BARLANGKUTATÓ TÁRSULAT
BUDAPEST, VI., ANKER KÖZ 1—3.

HAZAI *Karszt- és barlangkutatói* ESEMÉNYEK

FELTÁRÁS ÚJABB MÓDSZERREL A BARADLA-ALSÓ-BARLANGBAN

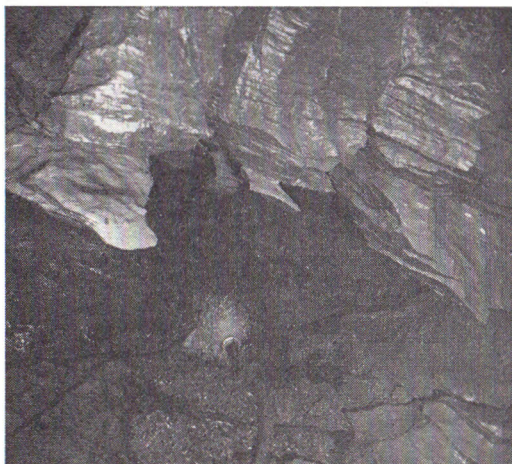
1980 augusztusában a Vörös Meteor TE. Vízalatti-barlangkutató és Barlangkutató Szakosztálya közösen, a Baradla Alsó-barlang feltárásában eddig még nem alkalmazott módszerrel kutatást szerveztek. Azt terveztük, hogy hordozható, nagy teljesítményű, elektromos szivattyúkkal lecsapoljuk a szifonok vizét, így ez a barlangrész nemcsak bűvárrok, hanem barlangkutatók számára is járhatóvá válik. Ezzel lehetőség nyílik a barlang geológiai és őslénytani vizsgálatára, fotódokumentálására és nem utolsósorban a Baradla-barlanggal való összeköttetés feltárásához a teodolitos felmérésre.

A tábor technikai lebonyolítását a Vízalatti-barlangkutató Szakosztály, a szakmai munkát a Barlangkutató Szakosztály vállalta.

A közös munka eredményeképpen 4 szifont sikerült leszivattyúznunk. Továbbjutottunk az eddig könnyűbűvár módszerrel feltárt részeken, és leküzdöttük a korábbi végpontot jelentő „bűvös” szifont. Közel két kilométer kábel beépítésével — a szükséges érintésvédelemmel ellátva — 2 felszíni kapcsoló szekrényrel oldottuk meg a szivattyúk üzemeltetését. A barlangba 4 szivattyúállomást telepítettünk két vízmentesített kapcsolószekrényből vezérelve. A szivattyúk éjjel-nappal dolgoztak, éjszakai ügyelet biztosította a folyamatos működésüket.

A táborban 46 fő vett részt, átlag 30 fős létszámmal. A szivattyúk 10 000 m³-nyi vizet emeltek ki a szifonokból, és ennek eredményeképpen vált lehetőség az elképzeléseink megvalósítására.

A barlangban gyűjtött anyagok, felmérések jelenleg feldolgozás alatt állnak, szakmai értékelésük folyamatban van.

*Részlet a szivattyúzással szabaddá vált
Alsó-barlangból (Horváth Gy. felv.)*

A tábor egyértelmű sikere a két szakosztály közös munkájának eredménye: az új módszerrel elért új feltárás ténye. A sikereken és tapasztalatokon felbuzdulva újabb közös akció gondolatával zártuk a tábort.

Hegedűs Gy. — Horváth Gy. — Vid Ö.

A Bakony és karsztja

1981. március 20-án nyílt meg a siófoki Dél-Balaton Kultúrális Központ kiállítótermében a Ház anyagi támogatásával a Bakony-hegység karsztját bemutató kiállítás. A kiállítást, mely április 5-ig tartott nyitva, az összegyűlt szépszámú érdeklődő előtt dr. Kordos László nyitotta meg.

A kiállítás anyagát zömmel a Cholnoky Jenő Barlangkutató Csoport tagjai gyűjtötték össze több évi munkával. Ezenkívül felhasználták más

csoportok és magánszemélyek fotó- és kőzetanyagát is.

A kiállítás a Bakony-hegységnek minél komplexebb bemutatására törekedett. A fotóanyag összeállításánál elsősorban a karsztos formák bemutatását tekintették fő feladatnak: külön bontásban a felszíni és a felszín alatti karsztformákat. Természetesen a legtöbb kép a hegység barlangjait mutatta be.

Külön fotóanyag ismertette a hegység nem karsztos formáit, érdekesebb élővilágát, valamint az itt élő embert. Néhány kép a barlangkutató csoport munkáját és tevékenységét is felvillantotta.

A bemutatott fotókat térképek (a hegység földtani, turisztikaterképei, a fotózási helyek térképe), valamint a hegység vázlatos bemutatásával (felosztás, fejlődéstörténet) és karsztosodásával foglalkozó szöveg tette érdekesebbé és szemléletesebbé.

A kiállítás külön részét képezte a kőzet- és ősmaradvány-gyűjtemény, a különböző barlang- és terepbejárások eszközei, valamint a kutatás és feltárás során használt néhány jellemző eszköz. A rendezők a kőzet- és ősmaradvány-gyűjtemény összeállításánál törekedtek arra, hogy az egyes földtani korokból, ill. emeletekből lehetőleg egy-egy kőzetminta, ill. a hegység jellemzőbb ősmaradványaiból egy-egy szintén szerepeljen az anyagban. A kiállítás Siófokon nagy érdeklődést váltott ki.

Bár a látogatottságról pontos számvetés nem készült, a vendégkönyv alapján valószínű, hogy több mint ezren tekintették meg.

Egy ilyenfajta kiállítás Siófokon különösen azért jelentős, mert a természettudományi, földtudományos ismeretek „kézzelfogható” bemutatására kisebb a lehetőség. A kiállítást megtekintő tanulóifjúság körében pedig világnézeti hatása sem elhanyagolható.

A kiállítás nemcsak a Bakony-hegység megismeréséhez adott lehetőséget, hanem bemutatta azokat az eredményeket is, melyeket a csoport a hegység kutatása során elért.

A kiállítás fotóanyaga némi módosítással előreláthatólag 1982-ben Veszprém megyében kerül bemutatásra. Anyagának vándoroltatását a zirci Természettudományi Múzeum végzi.

Dr. Veress Márton

A MAGYAR BARLANGOK IDEGENFORGALMA 1980-BAN

	A látogatók száma		Változás, % 1980/1979
	1979	1980	
Aggteleki Baradla-barlang			
összesen	239 659	226 290	94,4
<i>Részletezve:</i>			
<i>Aggteleki szakasz</i>	198 312	185 094	93,3
<i>Jósvafői szakasz</i>	41 347	41 196	99,6
Lillafüredi barlangok			
összesen	135 690	128 533	94,7
<i>Részletezve:</i>			
<i>István-barlang</i>	91 985	92 260	100,3
<i>Mésztyfa-barlang</i>	43 705	36 273	83,0
Miskolc-Tapolcai-barlangfürdő	224 000	243 000	108,5
Tapolcai-tavasbarlang	124 633	115 434	92,6
Abaliget-i-barlang	72 615	68 494	94,3
Pál-völgyi-barlang	20 672	19 007	91,9
Balatonfüredi Lóczy-barlang	15 893	14 781	93,0
Összesen	833 162	815 539	97,9

A barlangokat kezelő szervektől az alábbi fontosabb tájékoztatásokat kaptuk:

A *Baradla-barlang*nál Aggteleken 1981-ben új, első osztályú nyaralóházakat helyeznek üzembe, a Hangverseny-terem közelében barlangi WC építését tervezik, úgyszintén ilyet létesítenek a vörös-tói barlangbejáratnál levő autóparkoló mellett. A Hangverseny-teremben automatizálják a fény- és hangjátékot, a távvezetés színvonalának emelése érdekében pedig a külföldi vendégeket magnószalagról angol, német és orosz nyelven tájékoztatják a látvánialókról.

A *Tapolcai-tavasbarlang*ban nagy gondot jelent az évek óta tapasztalható rendkívül alacsony vízállás, ill. a vízszint ingadozása. Emiatt csak esetenként lehet a barlangban csónakázni, akkor is csak 1–2 személylyel. A vízszint süllyedése valószínűleg a bauxitbányászattal függ össze. A tavasbarlang a Balaton-vidék egyik fő turisztikai látványosság, ezért nagyon fontos lenne, hogy az illetékesek megtalálják a barlangi tó vízszintszabályozásának kívánatos módját.

Dr. Balázs Dénes

Társulati élet

JUBILEUMI RENDEZVÉNY

1980. szeptember 12–14. között *70 éves a szervezett magyar karszt- és barlangkutatás* címmel tartottunk rendezvénysorozatot. Az első napi ünnepi ülést Budapesten dr. Láng Sándor elnök nyitotta meg, majd dr. Bogsch László tiszteleti elnök tartott — a régebbi idők tanújaként is — megragadó visszaemlékezést. (A beszéd szövegét lapunk elején teljes terjedelemben közöljük.) Az ülésen jelen volt, illetve köszöntötte Társulatunkat dr. Gonda György államtitkár, az OKTH elnöke, dr. Illés György, az OVH elnökhelyettese, Szemes Imre az OKTH főosztályvezetője, valamint dr. Somogyi Sándor, a Magyar Földrajzi Társaság főtitkára, továbbá Edith Bednarik, az osztrák barlangkutatók képviselője.

A második napon a magyar barlangkutatás vidéki fellegvárában, Miskolcon folytatódott a program. Délelőtt a helyi Herman Ottó Múzeumban nyitotta meg dr. Láng Sándor elnök és dr. Szabadfalvi József múzeumigazgató a dr. Kordos László által rendezett „*Barlangkutatás Magyarországon*” c. időszakos kiállítást. A délutáni ülést dr. Juhász András, az MKBT észak-magyarországi területi szervezetének elnöke nyitotta meg, majd Borbély Sándor tartott színvonalas előadást Miskolc és a szervezett karszt- és barlangkutatás kapcsolatáról s a miskolci barlangkutatás legjelentősebb eredményeiről. Még aznap este megindultak a Kis- és Nagy-fennsíkra meghirdetett felszíni és felszín alatti túrák, melyek vasárnap is tartottak.

A jubileumi ünneppsorozattal kapcsolatban *70 éves a szervezett magyar karszt- és barlangkutatás* címmel 90 oldalas, fotókkal illusztrált reprezentatív kiadványt jelentettünk meg. Szerzői: dr. Láng Sándor, dr. Dénes György, dr. Jakucs László, dr. Böcker Tivadar, dr. Fodor István, dr. Hajdú Lajos, dr. Loksa Imre, dr. Jánossy Dénes, dr. Gábori Miklós, dr. Kessler Hubert, dr. Kordos László, Székely Kinga. Szerkesztette: Hazslinszky Tamás.

H. T.

Kiállítás Miskolcon

A jubileumi rendezvénysorozatból szakmai és közművelődési szempontból egyaránt kiemelkedik az a kiállítás, mely „*Barlangkutatás Magyarországon*” címmel a miskolci Herman Ottó Múzeumban nyúlt meg. A nagyközönség első ízben nyert áttekintést a hazai barlangok kutatásáról, éspedig nemcsak a „szervezett” 70 éves időszak eredményeiről, hanem megismerhette az azt megelőző évszázados hősi korszak emlékeit is. A Széchenyi Könyvtár és más archívumok rejtékéből előkerültek és a kiállításon eredetiben bemutatást nyertek olyan tudománytörténeti dokumentumok, amelyeket a gyakorló barlangkutatók sem láthattak eddig. Ilyenek voltak például a Baradla legrégebbi térképei (Sartory J., 1794; Raisz K., 1801; Vass I., 1825; Münnich K., 1886). A kiállítás egyik tárlójában megtekinthettük Szigligeti Ede „*Az Aggteleki barlang*” c. színművének eredeti kéziratát, a darabot 1851-ben mutatták be a Nemzeti Színházban. A sok szép barlangi fénykép közül muzeális értéke miatt kiragadom azt a 28 felvételt, melyet az eperjesi Divald Károly készített 1890-ben a Baradlában. A kiállított tárgyak között szerepelt az a fafokos kötélhágcsó, melyet a Bekey I. G. vezette expedíció használt 1911-ben a vecsem-bükkzi zombolyok

kutatásánál. Láthattuk a kiállításon napjaink kutatási eszközeit is, pl. az Alba Regia csoport által szerkesztett műszer csoportot a barlangi mikroklíma mérésére. A látogatók szakmai eligazítását szolgálta a külön megvásárolható, hajtogatott ismertető füzet (leporellő).

A kiállítás 1980. szept. 13-tól 1981 áprilisáig tartott nyitva, ezalatt 16 597 fizetett látogatója volt. A jól sikerült kiállításért elsősorban a fáradhatatlan rendezőt, dr. Kordos Lászlót, valamint a múzeum segítőkész dolgozóit illeti köszönet. Jó lenne, ha a gondosan összegyűjtött anyag nem szóródna szét, hanem állandó jelleggel újra látható lenne Budapesten például a Szemlő-hegyi-barlang tervezett fogadóépületében.

B. D.

KÜLDÖTTKÖZGYŰLÉS

Társulatunk 1980. december 13-án tartotta meg éves küldöttközgyűlését az MTESZ székházában. A 112 küldött közül megjelent 80, a közgyűlés összes résztvevője pedig 145 fő volt.

A közgyűlést *dr. Láng Sándor* elnök nyitotta meg, majd felkérte *Hazlinszky Tamás* főtítkárt, hogy tartsa meg beszámolóját. Tekintettel arra, hogy az előzetes írásos beszámoló részletesen tartalmazta a Társulat 1979. évi tevékenységét, a főtítkár szóban csak a legjelentősebb eseményekkel foglalkozott, majd rátért az 1980. év eredményeinek, rendezvényeinek ismertetésére.

A főtítkári beszámolót élénk vita követte, melynek legjelentősebb kérdései a következők voltak: a Társulat adminisztratív tevékenysége körül felmerült problémák, a rendezvények iránti érdeklődés csökkenésének okai, az Oktatási és Közművelődési Szakbizottság, az Ifjúsági, valamint a Nemzetközi Kapcsolatok Bizottságának tevékenységén keresztül a szakosztályok és szakbizottságok hatékonyságának hiánya, az eredményes tevékenységükhöz szükséges távlati lehetőségek, gazdasági nehézségek, a barlangügy egységes társadalmi bázisának kialakítása és elfogadtatása, valamint az állami bázis hiánya és létrehozásának szükségessége.

A közgyűlés a főtítkári beszámolót elfogadta. Módosította az alapszabály 8. és 9. §-át, melynek új szövege így hangzik:

8. §. *A vezető szerveket a tisztújító küldöttközgyűlés választja 5 évre.*

9. §. *Rendes küldöttközgyűlést 5 évenként Budapesten kell összehívni.*

A küldöttek — 4 tartózkodás ellenében — a módosítást elfogadták.

A küldöttközgyűlés végén került sor az érmeik, emléklapok és jutalmak átadására.

Sz. K.

TÁRSULATI KITÜNTETÉSEK

A Társulat Érembizottságának javaslatára az 1980. december 13-i küldöttközgyűlés a Társulat érdekében hosszú időn át végzett kimagasló társadalmi munkáért adományozható *Herman Ottó* *éremmel*

dr. Gráf Andrásné

tüntette ki, aki már az 50-es években részt vett a Béke-barlang feltáró munkáiban, Társulatunknak pedig újjáalakulása óta tagja. A magyar barlangkutatók ügye érdekében szerényen és feltűnés nélkül, de folyamatosan közel három évtizede tevékenykedik.

A magyar karsztvidékek és barlangok tudományos feltárásával foglalkozó nagy értékű tudományos közleményért adományozható *Kadić Ottokár* *éremmel*

dr. Fodor Istvánt,

a Társulat társelnökét, a Barlangklimatológiai és Barlangterápiai Szakbizottság vezetőjét tüntette ki, aki Társulatunknak 1964 óta tagja. Több mint két évtizedes kutatómunkájának eredményeit foglalta össze a Barlangok éghajlati és bioklimatológiai sajátosságai című kandidátusi értekezésében. A disszertációt az Akadémiai Kiadó gondozásában 1981-ben könyv alakban is megjelenik, amely kimagasló nyeresége nemcsak a hazai, de a nemzetközi szakirodalomnak is.

A magyar karsztvidékek és barlangok feltáró kutatásában elért kimagasló tevékenységért adományozható *Vass Imre* *éremmel*

Varga Csabát,

a Hajnóczy József Barlangkutató Csoport vezetőjét tüntette ki, aki Társulatunknak 1971 óta tagja. A tiszaföldvári Hajnóczy József Gimnázium barlangkutató csoportjának vezetőjeként közel két évtizede kutatja a bükkli Odor-vár barlangjait. Először az Odor-vári-hasadékbarlangban ért el sikereket, majd 1971-től kezdve, a ma már 1100 m-t meghaladó Hajnóczy-barlang folyamatos feltárásával gazdagította a Bükk-hegység természeti értékeit. A feltáró tevékenység mellett jelentős dokumentációs és tudományos munkát is irányít. Szerző és pedagógiai készségének köszönhető, hogy az ifjakból álló barlangkutató csoport hosszú évek óta egyenletes teljesítményű, ütőképessé együttes.

A karszt- és barlangkutatás területén kiemelkedő tudományos tevékenységet végzett kollektív munkáért adományozható *Kadić Ottokár* *emléklappal* a

Baradla Barlangkutató Csoportot

a Baradla-barlang komplex karszt- és barlangtani vizsgálata beindításáért és első eredményeiért, a magyar karsztvidékek és barlangok feltáró kutatásában elért kimagasló kollektív eredményekért adományozható *Vass Imre* *emléklappal* a

Herman Ottó Barlangkutató Csoportot

a Bolhási-víznyelőbarlangban végzett feltáró munkájáért tüntette ki a közgyűlés.

A közgyűlés jóváhagyólag tudomásul vette, hogy az elnökség a Cholnoky Jenő-pályázat bíráló bizottságának javaslatára alapján — az OKTH-tól kapott támogatásból — pénzjutalomban részesítette a kiemelkedő részeredményeket dokumentáló pályaműveket.

1500—1500 forint jutalomban részesült a *Köbányai Barlangkutató és Hegymászó Szakosztály* az 1979. évi jelentése kiemelkedő dokumentatív értékéért, és az *FTSK Barlangkutató Szakosztály* a jelentésben közölt számítógépes nyilvántartási rendszer kidolgozásáért.

1000—1000 forint jutalomban részesült a *Hajnóczy József Barlangkutató Csoport* a sokrétű tudományos munkájáért és a Hajnóczy-barlang eredményes feltárásáért, a *Vass Imre Barlangkutató Csoport* a Csörgő-barlang feltárásáért és dokumentálásáért, a

Kadié Ottokár Barlangkutató Csoport a Sátorkőpusztai-barlang megóvása érdekében kifejtett több évtizedes munkájáért, valamint az *FTSK Delfin Könyvbúvár Szakosztály* a Molnár János-barlang pontos dokumentálásáért.

Az elnökség dicséretben és 400—400 forint pénzjutalomban részesítette a Társulat feladatainak elősegítése és a kutatócsoportok munkájában végzett tevékenysége alapján Dévay József, Heitz Ferenc, Kalinovits Sándor, Károvi János, Stock Gábor, Szentesi János, Szomolányi Ervin, ifj. Venkovits István és Vidics Zoltánné tagtársakat.

Az elnökség a csoportvezetők javaslata alapján könyvjutalomban részesítette Baráth Barna, Czírják Erzsébet, Gyebnár János, Gyurman Csaba, Krajecz Mihály, Németh Tamás, Szilák László tagtársakat.

Sz. K.

Az MKBT XXV.

Országos Vándorgyűlése

Az 1980. évi országos találkozót június 27—29. között Tatabányán, ill. a Vértes-hegységben rendezte meg a Vértes László Karszt- és Barlangkutató Csoport és a Kőbányai Barlangkutató és Hegymászó Szakosztály a tatabányai Bányász Művelődési és Oktatási Központ hathatós támogatásával.

Szombaton délelőtt 6 szakelőadás hangzott el:
dr. Láng Sándor: A Gerecse és a Vértes karsztjai
dr. Gábori Miklós: A Szelim-lyuk régészeti problémái

dr. Dénes György: A gerecsei barlangok megismerésének története

dr. Kordos László: Őslénytani kutatások a Gerecse-barlangban

Lendvay Ákos: A 4630-as kataszteri egység barlangjai

Juhász Márton: Barlangkutatás a Központi-Gerecseben.

A szakelőadásokat 9 csoport vetítettképes és filmvetítéses beszámolója követte. A rendező csoportok munkáját és kutatási területét alkalmi kiállítás mutatta be.

A hagyományos barlangi ügyességi versenyt a Lengyel-barlangban és az oda-vissza vezető felszíni útvonalon rendezték meg. A versenyen 13 csoport indult. Eredmények: 1. *Alba Regia I.* (Kárpát József, Gyebnár János, Widermann Tibor), 2. *Tektonik II.* (Hegedűs Gyula, Csöndör Gyula, Szabó Miklós), 3. *BEAC* (Tavaszi Ferenc, Csepregi István, Simon Béla).

A vándorgyűlésen 23 csoport képviselőjében 240 regisztrált résztvevő jelent meg, a teljes létszám azonban meghaladta a 260 főt. A három nap során megrendezett felszíni és felszín alatti tanulmányi kirándulásokon — a rossz időjárás miatt — mindössze 79-en vettek részt.

H. T.

CHOLNOKY JENŐ-PÁLYÁZAT

A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat elnöksége által 1975. óta minden évben kiírásra kerülő Cholnoky Jenő pályázatra 1978-ban 19 pályamű érkezett be, melyek közül egyet — munkaterv hiánya miatt — a bíráló bizottság nem fogadott el.

Az OKTH támogatásával együtt rendelkezésre álló pénzüszegből a bizottság az értékelhető 18 pályamű bírálata után egy I., két II. és három III. díjat adott ki.

I. díj:

Alba Regia
Barlangkutató Csoport 5000,— 47,5 pont

II. díj:

VMTE Baradla
Barlangkutató Csoport 4000,— 37,0 pont

Vértes László
Barlangkutató Csoport 4000,— 37,0 pont

III. díj:

Cholnoky Jenő
Barlangkutató Csoport 3000,— 35,5 pont

Herman Ottó
Barlangkutató Csoport 3000,— 35,0 pont

Mecseki Karsztkutató
Csoport 3000,— 34,5 pont

Az eredményhirdetésre és díjkiosztásra a Társulat XXV. Vándorgyűlésén 1980. június 27-én Tatabányán került sor.

Sz. K.

Magyarázkodás

A Karszt és Barlang 1979. I—II. számában egy cikket közöltem az esztramosi Rákóczi-barlangok kutatásáról. Ennek illusztrálására a barlang térképén kívül egy vázlatot — Rákóczi I. barlang metszete, készítette Bori Béla — is mellékeltem. Jogos szóbeli bírálatot kaptam, mivel annak méretei, ábrázolása több valótlan adatot tartalmaz. Ezt a rajtot annak készítője a barlang általa történő első bejárása után, túlnyomó részt emlékezetből készítette. Általam történt közlése nem a t. Olvasók tudatos félrevezetése volt, hanem illusztrációs célokkal történt. Hibámat ezúton igyekeztem kijavítani.

Kollár K. Attila

Hibajavítás

A Karszt és Barlang 1979. I—II. számában Schönviszky Lászlóról, Társulatunk tiszteleti tagjáról közölt nekrológban neve hibásan szerepel.

Sajnálatos, hogy éppen ez az olyan gyakran és őszinte tisztelettel emlegetett név — mely mindig élénken él emlékezetünkben — jelent meg sajtóhibával.

Szerkesztőiség

DR. MOTTL MÁRIA (1906–1980)

A Karszt és Barlang Szerkesztőségének véletlenül jutott tudomására, hogy 1980. szeptember 21-én életének 74. évében Grazban elhunyt *dr. Mottl Mária*, a magyar barlangkutatás kiemelkedő alakja.

Nevével gyakran találkozunk a Barlangvilág, Barlangkutatás vagy a Földtani Intézet publikációit forgatva. A Társulat munkásságát, vezetőségi jegyzőkönyveit ismertető írásai, tudományos dolgozatai, egy igen szorgalmas, rendszeres tudós nő alakját vetíti az érdeklődő elé.

Magam — ismeretlenül — gyakran szeretettel gondoltam rá, amikor társulati tevékenységem során lépten-nyomon, alaktalanul jegyzőkönyvei és írásai révén segítette munkámat.

Sajnálatos, hogy az újjáalakult Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat nem teremtett kapcsolatot vele, ezzel elvesztve az egyik utolsó élő tanuját a magyar barlangkutatás hőskorának.

Neve összeforr a barlangkutatásunk történetével.

Sz. K.

LEANDER TELL (1895–1980)

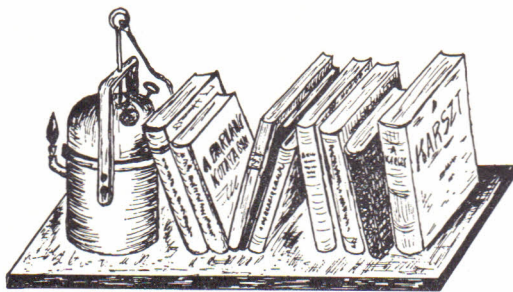
1980. szeptember 21-én 85 éves korában elhunyt az ismert svéd barlangkutató, *Leander TELL*.

Barlangkutató tevékenységét a századforduló után kezdte meg, s miután az ország földtani felépítése nem túl széles teret biztosított a gyakorlati barlangkutatás számára, így munkáját először elméleti síkon végezte, mégpedig lektorálta a biblia barlangokkal kapcsolatos részeit. Később az ősközetekben (gránit, gneisz) levő különböző barlangtípusokat tanulmányozta, dokumentálta, és ismertette a világ előtt. Neki és kutatásainak köszönhető, hogy feltárta a Gottland-szigeti karsztterületet, az itt található Lunda-barlangot, amit munkája nyomán 1959-ben a nagyközönség számára megnyitottak.

A gyakorlati barlangkutatás mellett nagy szervező is volt. Alapítója a Svéd Barlangkutató Szövetségnek (1966), a Nemzetközi Szepeleológiai Unió vezetőségi testületének munkatársa, minden kongresszus ismert és igen kedvelt résztvevője volt. Kiadója és egyedüli szerzője a 14 füzetben megjelent Svéd Szepeleológiai Archivum sorozatnak.

Halála pótolhatatlan veszteség a nemzetközi barlangkutatás számára.

Sz. K.

A SPELEOLÓGUS KÖNYVESPOLCA

Societa Speleologica Italiana:

Manuale di Speleologia (A barlangkutatás kézikönyve)

Milano, 1978. Longanesi + C.

Az Olasz Barlangkutató Társulat összeállításában megjelent kötet a gyakorló barlangkutató számára szükséges, legfontosabb elméleti és gyakorlati ismereteket összegezi.

A barlangkutatás rövid történeti áttekintése után ismerteti a geológia, közettan, tektonika, hidrogeológia barlangtani vonatkozásait. A barlangok és

karsztterületek formakincseinek tárgyalását követően érinti a morfogenetika alapkérdéseit, majd az alapvető vízkémiai és közettani vizsgálatokat írja le.

Külön fejezet tárgyalja a régészet és őslénytan barlangi vonatkozásait, a bioszepeológia, a barlangterképezés, a barlangi fényképezés, a barlangmeteorológia — klimatológia kérdéseit.

Több fejezetet szentel a barlangkutatás — és kiemelten a víz alatti barlangkutatás — kérdéseinek, valamint a balesetek megelőzésének és az elsősegélynyújtásnak.

Befejezésül ismerteti az olaszországi barlangkutatás szervezeti felépítését (a kutatócsoportok nevét és címét), valamint a jelentősebb olaszországi barlangok rangsorát mélység és hosszúság szerint, majd ezt követően a világranglistákat.

Az enciklopédia méretű könyv (569 oldal) rövid barlangtani értelmező szótárral zárul, majd 253 címszavas összefoglaló irodalomjegyzék következik (melyben sajnos egyetlen magyar hivatkozás sem szerepel!).

Az egyes fejezeteket külön irodalomjegyzék is követi. A kötetben 228 ábra és 108 színes és fekete-fehér fotó található.

A könyv szakmai színvonala, a feldolgozás arányai nem egyenletesek, ennek ellenére érdekes olvasmány, értékes összefoglaló munka.

Szabylár Péter

A. Bögli:

**Karsthydrographie und physische Speläologie
(Karsztidográfia és fizikai szpeleológia)**

Berlin, Heidelberg, New York 1978. Springer Verlag

A munkásságáról hazánkban is jól ismert svájci geológus professzort könyve megírásakor az a cél vezette, hogy a szpeleológia két nagy szakterületét — a karsztidográfiát és a fizikai szpeleológiát — egységes szemlélet alapján tárgyalva, feloldja e szaktudományok fejlődése során tapasztalható megközelítési módbeli anomáliákat, összegezze és szintetizálja e két szakterületen elért eredményeket.

Az első és második fejezet a karsztosodó kőzeteket, azok karsztosodási jellemzőit, oldási folyamatait, az ezeket befolyásoló tényezőket, a karsztos korrózió fizikai-kémiai hatásmechanizmusát mutatja be. Részletesen tárgyalja a karbonátos kőzetek korrózió-típusait az egyszerű oldástól a keveredési korrózióig át a karsztududációig.

A harmadik és a negyedik fejezet a felszíni „exo”- és a felszín alatti „endo”- karszt lényegét mutatja be, logikai kapcsolatot teremtve a karsztosodás másik eleme — a karsztvíz — tárgyalásához.

Az ötödik fejezet a karsztvíz elhelyezkedésének és mozgásformáinak fizikai alapját vizsgálja, elméleti megfontolások mellett számos mérési eredményt is ismertetve, gyakorlati példákat bemutatva.

A hatodik fejezet a karsztidográfiai zónák különböző szerzők szerinti értelmezését tárgyalja, részletesen elemezve a vadózus és a freatikus zóna jellemzőit.

A hetedik fejezet a karsztvíz-talajvíz nevezéktani problémán keresztül tárja fel a felszínalatti víz-típusok azonos és eltérő jellegzetességeit.

A nyolcadik fejezet a felszínalatti karsztvízszintek tárgyalása során a barlangszinteket a vízszintfelületek fejlődéstörténeti tanújegyeiként és a földalatti patakok teraszszintjeinek tükrében vizsgálja.

A kilencedik fejezet a karsztforrások típusait ismerteti, különös tekintettel vízhozamingadozásaira és azok okaira.

A tizedik fejezet a karsztvízkutatás nyomjelző anyagaival foglalkozik, kitérve az alkalmazható izotópok ismertetésére is.

A tizenegyedik fejezet a barlangüregek beszakadási folyamatának elméleti (közétfizikai) kérdéseit tárgyalja.

A tizenkettedik fejezet a földalatti üregek formavilágát mutatja be (nagy- és kisformák) morfogenetikai megközelítésben.

A tizenharmadik fejezet a barlangi üledékek eredetét, típusait és megjelenési formáit ismerteti.

A tizennegyedik fejezet a barlangképződés típusait, az egyes típusok formajegyeit rendszerezi, hangsúlyozva a repedések és rétegfugák szerepét, valamint a freatikus és a vadózus zóna determináló jellegét.

A tizenötödik fejezet a barlangmeteorológia-barlangklimatológia néhány alapkérdését vázolja a teljességre való törekvés nélkül.

A tizenhatodik fejezet rövid összefoglalást ad a jégbarlangok képződéséről és hőmérsékleti viszonyairól.

A tizenhetedik fejezet a barlang fogalmának meghatározását követően a földalatti üregek osztályozását foglalja össze keletkezésük, a befoglaló kőzet fajtája, az üregek vertikális és horizontális kiterjedése és néhány egyéb jellegzetesség alapján.

A függelékben rövid összefoglalást ad a barlangok térképezéséről, egyben ajánlást is ad a barlang-térképek szakjelkulcsainak használatára (mérési pontok, geológiai-, hidrológiai-felületi formák és törmelékes üledékek jelölésére).

A több mint félezer címszavas irodalomjegyzékben örömmel fedezheti fel az olvasó Balázs Dénes, Gádoros Miklós és Sárvári István nevét.

A kötetet 160 — kitűnően szerkesztett — ábra, 12 táblázat és 48 fekete-fehér fotó teszi még szemléletesebbé.

Bögli professzor könyvében egy három évtizedes, kiemelkedő jelentőségű kutatómunka eredményeit összegezi, kiegészítve a szakirodalmi ismeretek válogatásával, így a szpeleológia olyan alpművet adja az olvasó kezébe, amelyben a kutató munkájához megfelelő útmutatást, biztos alapot talál.

Szablyár Péter

Mindennemű szpeleológiai — expedíciós — geológiai felszerelés

Petzl, TSA-Marbach, Troll, Stubai, Bonaiti, Edelweiss — Edelrid — Bluewater gyártmányokból, karbidlámpák — fejlámpák — geológuskalapácsok, Jumar, Gibbs, Petzl-karabinerek, Maillons-mászókötelek, beülő-bekötőhevederek, önfűróék, bivakmatrac — barlangi hátizsák — PVC-overall, alumíniumfólia — szivacs — rugalmas alsóruha stb.

Kapható:

Erika Kittel—Werner Hollender barlangkutató felszerelés üzletében Bécsben.

Kérje illusztrált katalógusukat.

HOLLENDER+KITTEL

A - 1030 Wien, Rasumofskygasse 34/17 Tel.: (0222) 73 29 694

CONTENTS

STUDIES

<i>Dr. László Bogsch</i> : Recollections	49
<i>László Lénárt</i> : Contribution to the hydrochemical examination of the Vizes Cave at Létrás	57
<i>Dr. Márton Veress</i> : Study of the cave torsos on the valley sides in the vicinity of Csesznek	65
<i>Dr. A. Kósa</i> : Desert gypsum karst in Bir al Ghanam, Lybia	71
<i>József Rácz</i> : Gleaning in the nomenclature of European bats	75
<i>Gábor Miklós</i> : Climatic analysis of the Remény karst pit	81
<i>K. Takács-Bolner</i> : New excavations in the Pál-völgyi Cave	87
<i>J. Kovács—Dr. P. Müller</i> : Origin and traces of hydrothermal activities in the Buda Range	93
<i>A. K. Kollár</i> : Mapping subaquatic caves	98
<i>L. Rónaki</i> : Pisolite as an indicator of draughts	103

REVIEW

A new method of age determination (<i>T. Hazslinszky</i>)	105
On the investigations of the Orbán Balázs Cave at Homoródalmás (<i>Gy. Dénes</i>)	106
The Jubileum Cave	107
<i>News from Abroad, Press-Review</i>	
European Regional Speleological Conference in Sofia (<i>Gy. D.</i>)	109
International Symposium on Speleotherapy in Italy (<i>H. K.</i>)	110
An International Symposium at Postojna, Yugoslavia (<i>Gy. D.</i>)	111
A new show-cave in Romania (<i>P. Sz.</i>)	111
The deepest cave of the world (<i>K. R.</i>)	112
<i>Results of Karst and Speleological Research in Hungary</i>	113
<i>Our Society's Life</i>	115
<i>In Memoriam</i>	118
<i>Book-Review</i>	118

СОДЕРЖАНИЕ

ДОКЛАДЫ

<i>Д-р Ласло Богш</i> : Воспоминание	49
<i>Ласло Ленарт</i> : Данные к химическим исследованиям вод пещеры Летраши—Визеш	57
<i>Д-р Мартон Верешш</i> : Исследование остовов пещер по бортам долины в окрестностях с. Чеснек	65
<i>Д-р Аттила Коша</i> : Гипсовый карст пустыни Бир Ал Ганам (Ливия)	71
<i>Йозеф Рац</i> : К терминологии европейских видов нетопырей	75
<i>Габор Миклош</i> : Анализ климата жомба Ремень	81
<i>Каталин Болнер Такачнэ</i> : Новые проходки в пещере Пал-вёлдь	87
<i>Юдит Ковач—Д-р Пал Мюллер</i> : Формирование и следы деятельности термальных вод Будайских гор	93
<i>Аттила Коллар К.</i> : Картирование подводных пещер	99
<i>Ласло Ронаки</i> : Пизолит, как индикатор пещерных ветров	103

ОБЗОР

Новый метод определения возраста (<i>Т. Хажлински</i>)	105
Об исследовании хомородальмашской пещеры Орбан Балаж (<i>Дь. Денеш</i>)	106
Пещера Юбилеум (<i>Л. Лукач</i>)	107
<i>Иностранные известия, обзор журналов</i>	
Европейская Региональная Спелеологическая конференция в Софии (<i>Дь. Д.</i>)	109
Международный Спелеотерапевтический симпозиум в Италии (<i>Х. К.</i>)	110
Международный симпозиум в Постойне (<i>Дь. Д.</i>)	111
Новая пещера иностранного туризма в Румынии (<i>П. С.</i>)	111
Самая глубокая пещера мира (<i>К. Р.</i>)	112
<i>Происшествия в отечественных карстовых и пещерных исследованиях</i>	113
<i>Общественная жизнь</i>	115
<i>В память</i>	115
<i>Книжная полка спелеолога</i>	118

Fénykép a hátsó borítón: Nagy-fal a Pál-völgyi-barlang újonnan feltárt szakaszában (Borzásák—Prágai felv.)